

THE POSSIBLE EFFECTS TO THE TURKEY-EU OF TURKISH IMMIGRANTS IN WESTERN EUROPE

BATI AVRUPA'DAKİ GÖÇMEN TÜRKLERİN
TÜRKİYE-AB İLİŞKİSİNE ETKİSİ¹

İpek GÖKBAYRAK²

Abstract

After World War II the countries of Europe actualized that the flow of migrants for the labor market needs in parallel with economic development by common consent with Turkey, so many migrant are gone to Europe for temporary employment and that migration has become permanent. Thus immigrants have begun a process that provides for political, social, economic and cultural life. However in this process it has been observed that Turks have encountered some problems such as unemployment, education, language, religion, identity, Islamophobia, opportunity inequality, family, youth problems, organization/association and so on and because of these problems have caused of a Turkish image that shows the change and development over time in the eyes of Europeans. The aim of the study in this context, The Turks migration in Europe the current problems in the integration process and the image formed within these issues will be evaluated in relation to today's Turkey-EU relations.

Keywords: Turks in Europe, Immigration, Integration, Image, Turkey-EU Relations.

Özet

II. Dünya Savaşı sonrası Avrupa ülkeleri, ekonomik kalkınmaya paralel olarak işgücü piyasasındaki ihtiyacı karşılamak adına Türkiye ile karşılıklı anlaşmalar çerçevesinde göçmen alımı gerçekleştirmesiyle birlikte, Avrupa'ya geçici istihdam amaçlı birçok göçmen gitmiş ve kendilerine ait bir düzen kurmalarından ötürü bu göç, kalıcılığa dönüşmüştür. Böylelikle göçmenler siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel hayata katılımını sağlayan bir süreç başlamıştır. Fakat bu süreçte Türklerin başta yabancı düşmanlığı olmak üzere, işsizlik, eğitim, dil, din, kimlik, İslamofobi algısı, fırsat eşitsizliği, aile, gençlik problemleri, örgütlenme/dernekleşme gibi konularda birtakım sorunlarla karşı karşıya kaldığı görülmüş ve bu sorunlar çerçevesinde de Avrupalıların gözünde zamanla değişim ve gelişim gösteren bir Türk imajı oluşmasına sebep olmuştur. Bu bağlamda çalışmamızın amacı göç ile birlikte giden Türklerin, Avrupa'daki varlığı, entegrasyon sürecindeki mevcut sorunları ve bu sorunlar çerçevesinde oluşan imajın günümüz Türkiye-AB ilişkilerine etkisi değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Avrupa'daki Türkler, Göç, Entegrasyon, İmaj, Türkiye-AB İlişkileri.

¹ Bu çalışma, 18-20 Mayıs 2017 tarihleri arasında Antalya'da Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi tarafından gerçekleştirilen II. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu'nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslar arası İlişkiler Anabilim Dalı, Avrupa Siyaseti ve Uluslar arası İlişkiler Programı Yüksek Lisans Öğrencisi.

GİRİŞ

Türklerin 1950'li yıllarda Avrupa'ya başlattığı göç macerası zaman zaman kesintiye uğrasa da çeşitli aşamalardan geçerek bugünkü sürece ulaşmıştır. Göçmen Türklerin misafirlikten ev sahibi konumuna geçişi ile birlikte farklı bir boyut kazanan göç olgusu, bulunulan ülkeye ekonomik anlamda ciddi kazanımlar sağlasa da siyasi, sosyal ve kültürel yapıda birtakım sorunların baş göstermesine sebep olmuştur. Entegrasyon sorunu olarak nitelendirilen bu durum, ancak ikili ülkelerin iş birliği ışığında çözüme kavuşabileceği de bir gerçektir. Aksi durumda hem Avrupa'daki mevcut Türkler hem de iki ülke arasındaki siyasi gerçeklik -Türkiye-AB üyeliği- de zarar görecektir. Bu bağlamda sosyal bilimler alanında yapılan bu çalışmanın amacı, Avrupa'ya giden işçi göçünün gittikleri dönem ve bugün geldikleri konumu, karşılaştıkları sorunlar ve bulunulan çözümler çerçevesinde değerlendirmekle birlikte aynı zamanda bu durumun Türkiye-AB ilişkisine etkisi, AB bakış açısı ile incelemektir. Ayrıca çalışmamızda, literatür tarama ve kütüphane/internet araştırmaları usulleri kullanılarak, makale, resmi kurum verileri ve tablolar ile çalışma desteklenmiştir.

2. Avrupa'daki Göç Olgusu ve Göçmenler

Göç, insanlık tarihi kadar eski bir olgu olmakla birlikte temelinde bireylerin yaşam standartlarını yükseltme amacı olan, ekonomik, toplumsal ve bazen de siyasal sebeplerden ötürü yer değiştirmesi eylemini (Güllüpnar, 2012, s. 56) ifade eden bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır.

Göç eyleminin en yoğun olduğu yıllar, temelde kitlesel üretimin gerçekleştiği dönemdir. Çünkü İngiltere'de başlayıp daha sonrasında başta Batı Avrupa olmak üzere tüm dünya ülkelerinde yayılan, etkisini hızlıca gösteren ve ardından da birçok değişimi getiren Sanayi Devrimi/Makinalaşma Süreci, toplum yapısında farklılıklar yaratmış ve bu farklılıklar her ülkede aynı zamanda gerçekleşmediğinden ötürü bireylerin daha güçlü bir yaşam standardına ulaşabilmesi adına göç denilen olgunun yaşanmasına sebep olmuştur. Bu bağlamda böyle bir ortamda Batı Avrupa ülkeleri, başta emek yoğun sanayi dallarında olmak üzere, madencilik ve daha sonrasında hizmet sektörlerinde vasıfsız olarak çalıştırmak üzere işgücü talep etmiş ve böylelikle, uluslararası boyutta bir işgücü göçünün yaşanmasına sebep olmuştur. (Toksöz, 2006, s. 3)

2.1. Avrupa'ya olan göçün aşamaları

1950'li yıllarda başlayan ve çeşitli sebeplerden kaynaklanan göç eylemi, geçmişten bu yana devamlılık arz etmekte ve günümüz sürecinde de mevcut varlığını koruduğundan genel itibari ile Avrupa'ya olan göçü geçmişten bu yana beş aşamada değerlendirebiliriz.

- i. İlk Aşama olan ve 1950'li yıllarda baş gösteren bu dönemdeki göç hareketi, henüz yeni başladığından daha çok bireylerin kendi çabaları sonucu yani sınırlı sayıda gerçekleşen ve sistemli olmayan bir göç süreci olarak nitelendirilmektedir. Bu süreçle birlikte ilk olarak 1957 tarihinde en çok Türk göçmeninin barındıran ülke olan Almanya'ya 10 kişilik ilk işçi grubunun gittiğini ifade edebiliriz. Ancak bu giden göçmenler, önceleri "Heim" daha sonraları ise "Getto" diye adlandırılan ortamlarda yaşamlarını sürdürmek zorunda kalmışlar ve sosyal ortamdan oldukça uzak olan bu bölgeler, ne yazık ki Türklerin ilk yıllarda birtakım sorunlar yaşamasına sebep olmuştur (Yavuz, 2013, s. 612-613).
- ii. İkinci aşama, 1960 tarihli göç sürecini içermekle birlikte bu dönemin, ilk döneme kıyasla daha sistemli, karşılıklı ülkeler çerçevesinde göçün siyasal

- düzlemde daha planlı olduğu anlaşılmaktadır. Öyle ki ilk olarak Almanya, ardından 1964'te Avusturya, Belçika ve Hollanda, 1965'te Fransa ve 1967'de de İsveç ile işgücü anlaşmaları yapılarak mevcut göçmenlerin varlığı sözleşmeler yoluyla korunmaya çalışılmıştır (Yavuz, 2013, s. 612).
- iii. 1970 ve sonrasını kapsayan bu üçüncü dönem, kırılma noktalarının yaşandığını olayları içermektedir. Özellikle 1973 ekonomik petrol krizinin yaşandığı tarihi olay, dünya ülkelerini ve göçmenleri oldukça derinden etkilemiştir. Çünkü ekonomik buhran, işçi alımının durdurulmasına hatta mevcut göçmen işçilerin ülkelerine geri gönderilmesi için teşviklerin yapılmasına neden olmuştur. Her ne kadar bundan sonraki süreçte yabancı işgücüne karşı uygulanan kamu politikalarında birtakım değişimler meydana gelse de Türkiye bu dönemde, Avrupa ülkeleri ile Sosyal Güvenlik Anlaşmaları yaparak, Türk göçmenlerin durumdan daha da fazla etkilenmemelerini sağlamaya çalışmıştır. Böylelikle 1965'te Almanya, 1968'te Hollanda ve Belçika, 1972'de Avusturya ve İsviçre, 1973'te Fransa, 1978'te Danimarka ve 2000 yılında da Romanya ile Türkiye sosyal güvenlik sözleşmeleri imzalamıştır (Kılıçaslan, 2006, s. 35-36). Ancak Türkiye bu yaptırımlar ile işçileri güvence altına almaya çalışsa da işsizliğin baş gösterdiği ekonomik krizin etkisi uzun, kapsamlı ve güçlü olunca Avrupa'daki Türklerin varlığından olduğu gerekçesi gösterilerek 1973'te Almanya, 1974'te de Belçika, Fransa, Hollanda işçi alımı anlaşmalarını feshetmiştir. Böylelikle kısa süren bu anlaşmalarla yeni göçmen alımını durdurmuş ve ekonomisini toparlamayı planladığı görülmüştür (Menlik, 2016, s. 16). Bunun dışında bu dönem kriz etkisiyle yeni işçi alımından ziyade var olan misafir göçmenlerin aile birleşimine evrildiği süreç olmuştur. Çünkü 1975 yılı ve sonrasında ana yurttan kalan çocuklar için ödenen yardım ile aile ile birlikte yaşayan çocuk arasında parasal/ödenek farklılıkları görülmeye başlanınca aile birleşmeleri gerçekleşmeye başlamıştır (Akcan Çimen, 2009).
- iv. Sınıflandırmanın dördüncüsünü oluşturan 1980 ve sonrası yıllar, aslında 1970'li yıllarda yaşanan siyasal ve ekonomik gelişmelerin bir getirisi olarak kendini göstermiştir. Öyle ki bu dönemde göçmenlerin mevcut ülkede yaptırımlar uygulanmasından ötürü entegrasyon sorunu yaşadığı net bir şekilde görülmüştür. Her ne kadar eve dönüş konusunda göçmenlere teşvikler sağlansa da (Yavuz, 2013, s. 612) özellikle Türkiye'de yaşanan 1980 askeri rejiminin etkisi ile de bu süreçte Batı Avrupa ülkelerine bu sefer zorunlu sebeplerden ötürü gerçekleşen iltica başvuruları yapılmaya başlanmıştır. Fakat Avrupa ülkeleri yasalar çerçevesinde vize zorunluluğu koyarak, yabancıların ülkelerine dönüşünü özendirerek yasal önlemler almaya başladığı görülmüştür. Hatta Türkiye'ye dönecek olanlara belirli koşullarda yardım yapılacağı öngörülmüştür. Bu bağlamda Türkiye'ye 150,000 kadar Türk kesin dönüş yapmış fakat girişimci ruha sahip diğer göçmenler işletmeler kurarak kalmaya devam etmiştir.
- v. Son dönem olan bu beşinci aşama, 1990 yılından günümüze dek olan süreci kapsamaktadır. Bu tarihten günümüze kadar sık sık öne çıkarılan yabancılar yasası ve özellikle kimlik, din, dil, ırk hususunda göçmenlerin birtakım sorunlar yaşamakta görülmektedir (Yavuz, 2013, s. 612).

1957 ilk Türk kafilesinin ardından günümüze dek Avrupa'daki Türk varlığı her ne kadar bazı tarihsel süreçlerde sekteye uğratılmaya çalışılsa da genel itibari ile nüfusta artış gözlemlenmiştir. İlk etapta her ne kadar geçici düşüncelerle gerçekleşen bir göç akımı olarak düşünülse de sonraları göçmenlerin düzen kurmaları ile birlikte kalıcı oldukları hatta buna ikinci ve üçüncü kuşağın da dahil edildiği görülmüştür.

Kalıcılıktaki diğer etkili faktörler ise, geri dönüldüğünde Türkiye'ye adapte olma konusunda sorun yaşanılacağı düşünülmesi, sonraki neslin Avrupa'da daha iyi bir eğitim alabileceğine inanması ve ekonomik anlamda da şartların gittikleri ülkede daha elverişli olduğunun düşünülmesi yani sosyal ve ekonomik sebepler çoğu Türkün ülkelerine dönmemesine ve böylelikle bu göçün kalıcı olmasına sebep olmuştur (Fien, 2005, s. 122).

Bunun yanı sıra büyük bir heves ve temel bir amaç için giden Türkler, batıdaki göçmen akımı sonrası göç edilen ülkelerdeki göçmen emeğinin yoğunluklu olarak kullanıldığı sektörlere baktığımızda inşaat, temizlik, otelcilik gibi yeterince modernize edilmemiş sektörlerin yanında, bu emeğin daha alt bir düzeyde kullanıldığı tarım gibi makineler tarafından yapılamayacak sezonluk işlerin bulunduğu (örneğin bağ bozumu ya da kuşkonmaz hasadı gibi) sektörlerin de bulunduğu görülmektedir. Diğer bir taraftan göçmenler yürürlükteki anlaşmalara göre ücret aldıkları sektörlerde de çalışmaktaydılar. Fakat bunlar Amyant endüstrisi gibi sağlık yönünden tehlikeli olarak nitelendirilen sektörlerdi. Göçmen işgücü sanayide maden ocakları ve ağır endüstri gibi merkezi önemdeki alanlarda da kullanılmıştır (Soysüren, 2006, s. 44-46). Göçmenler aslında genel olarak baktığımızda vasıfsız niteliklere sahip olduklarından, imalat sanayi, inşaat ve madencilik gibi sektörlerdeki kirli, tehlikeli ve zor olan işlerde istihdam edilmek üzere getirilmişlerdir, diyebiliriz.

Günümüz sürecinde ise ekonomik anlamda sanayi sektöründen hizmete yönelen Avrupa ekonomisindeki yapısal değişikliğe gitse de halen kendi işini kuran Türk girişimcilerin dışındaki kesimin (az sayıda da olsa) her ne kadar niteliğe sahip olsalar bile vasıfsız ve kısmi işlerde çalıştığı görülmektedir. Böylelikle bu konu ile ilgili olarak bir ülkede kazanılan vasıfların, çoğu kez bir başka ülkede tanınmaması gibi bir sorun belirmektedir. Geçmişten bu yana genel itibarıyla özellikle gelişmekte olan ülkelere gelenlerin vasıflarını kabul ettirmede çokça zorlandıkları görülmüş ve hatta örneğin; İspanya'da 1989 yılında yapılan bir araştırmada bu ülkede çalışan yabancıların %40'ının mesleki gerilemeye uğradığı ortaya çıkmıştır. Belçika'da yapılan bir araştırmada ise özellikle Faslı ve Türk işçilerin gerçek beceri düzeylerinin altındaki işlerde istihdam edildiği ortaya konulmuştur. Bu yüzden vasıflı olmak ve ilerleyen süreçte de işte ilerleme kaydetmek için (yani işteki konum) göçmenlerin meslek içi eğitimlere katılmaları gerektiği belirtilmiştir. Fakat her ne kadar böyle bir şart konulsa da göçmenlerin böyle bir durumdan pek de yararlanmadığı daha doğrusu yararlanmadığını söylemek çok da yanlış olmayacaktır (Toksöz, 2006, s. 69).

Sonuç itibarıyla ekonomi temelli olarak Batı Avrupa ülkelerine göç eden Türkler, aslında geçmişten bu yana her ne kadar birtakım zorluklarla karşılaşsa da hem ülkeye uyum sağlama hem de bulunulan ülkenin göçmen politikaları ve yaptırımları çerçevesinde varlığını devam ettirdiği görülmektedir.

Tablo 1: Avrupa Ülkelerinde Türk Nüfusu (Osmanoğlu & Değirmenci, 2011, s. 3)

Ülkeler	1973	1984	1995	2003	2006	2011
Almanya	615,827	1,552,328	1,965,577	2,053,600	2,052,000	2.502.000
Fransa	33,892	144,790	254,000	311,356	423,421	541:000
Hollanda	30,091	154,201	252,450	352,000	364,333	384.000
Avusturya	30,527	75,000	150,000	134.229	113,365	112.150
Belçika	14,029	63,587	90,425	70,701	39,664	160.000
Britanya	2,011	28,480	65,000	79,000	80.000	79.000
Danimarka	6,250	17,240	34,700	35,232	54.859	55.000
Norveç	-	3,086	5,577	10,000	15.356	15.000
İsveç	5,061	20,900	36,001	38,844	63.580	39.000
İsviçre	19,710	48,485	76,662	79,476	73.681	120.000

İtalya	-	-	-	10,000	14.124	25.000
İspanya	-	-	-	-	-	6.000
Finlandiya	-	-	-	3,325	7.000	7000
Lihtenştayn	-	-	-	809	-	809
Lüksemburg	-	-	-	210	-	210*
Toplam	777.727	2,108,097	2,930,392	3,301,782	3,301,383	3,965,150

Bununla birlikte yukarıda da görüldüğü üzere bazı Avrupa ülkelerindeki Türk nüfusun yıllara göre nasıl değişim gösterdiği ifade edilmeye çalışılmıştır. Günümüz sürecine gelindiğinde de artışın devam ettiği görülmüş ve genel itibariyle yurtdışında yaşayan toplam 5,5 milyonu aşkın Türk toplumunun yaklaşık 4,6 milyonu Batı Avrupa ülkelerinde, geri kalanı ise Kuzey Amerika, Asya, Orta Doğu ve Avustralya'da yerleşmiştir diyebiliriz ve hatta buna, anavatana kesin dönüş yapmış olan 3 milyon vatandaşımızı da dahil edersek 9 milyonluk bir grubu ilgilendiren geniş kapsamlı bir göç olgusunun var olduğu görülmektedir. Ayrıca gerek Avrupa ülkelerinde gerekse diğer dünya ülkelerinde yer alan Türk göçmenlerin eskisine göre daha nitelikli, eğitilmiş kişilerden olduğunu belirtmekte yarar vardır. Bu durum her ne kadar anavatan açısından olumsuz bir durum gibi gözükse de yurtdışı ülkelerdeki mevcut Türk imajında ciddi etkiler yarattığı şüphesiz söyleyebilir. Bunun yanında göç alan ülkeye kattığı değer ile de mevcut ülke de kazanımlar elde etmektedir (Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, t.y)

Türklerin Avrupa'daki bulunma süreleri değerlendirildiğinde ise, Avrupa'daki göçmenler göçün kalıcılığının bir getirisi olarak kendilerini zamanla Avrupalı gibi hissetmelerine sebep olmuş ve hatta bu durum daha da ileri boyuta ulaşarak bulunulan ülke vatandaşlığına geçiş ile sonuçlandığı görülmüştür. Böylelikle Türk göçmenlerin yarısı yani yaklaşık olarak 2,5 milyonu mevcut ülkenin vatandaşı olurken, aynı zamanda diğer yarısı da Türk vatandaşlığını korumaya devam etmiştir (Erdoğan, 2015, s. 125-126). Fakat gerek geçici olan göçmenler gerekse yerleşik/kalıcı Türk göçmenler ve gerek çifte vatandaş olanlar/olmayanlar, buldukları ülkelere entegre olma, uyumu dengeleme noktasında özellikle benliklerini kaybetmeme uğruna kendi içlerinde çatışmalar yaşayarak birtakım zorluklar yaşadığı ve bunlarında sorunlara yer açtığı görülmüştür. Çalışmamızın bundan sonraki başlıklarında Avrupa'daki Türk Göçmenlerin entegre olma çabaları uğruna yapılan çalışmalar ve bu bağlamdaki politikalara yer verilecektir.

3. Avrupa'daki Türklerin Entegrasyon Süreci

Entegrasyon gerek göç alan gerekse göç veren ülke açısından önem arz eden bir kavram olmakla birlikte, fazla kültürlenmeden kaynaklanan inanç, değer ve davranışlardaki ciddi değişimi ifade etmektedir (Yavuz, 2013, s. 616). Bu bağlamda geçmişten günümüze kendi benliğini koruma ve asimilasyona karşı koyma çabası içerisinde olan Avrupalı Türkler de milli benliklerini kaybetmemek adına dinsel, sosyo-kültürel, eğitsel ve ekonomik organizasyonlar vasıtasıyla bu bilinci diri tutmaya çalışmıştır (Yurduseven, 2014, s. 589). Böylelikle çalışmamızın bu noktasında Avrupalı Türk göçmenlerin uyum sürecini, bütün boyutlarıyla ele alıp değerlendirmek yerinde olacaktır.

3.1. Avrupalı Türklerin sosyo-kültürel entegrasyonu

I. Entegrasyon sürecinde aile ve kültür çatışması

Göç eyleminden en çok etkilenen sosyal kurumların başında hiç kuşkusuz aile geldiği bir gerçektir. Ancak göçmen ailelerin bu noktada birçok sorun yaşadığını belirtmekte yarar vardır. Çünkü aileler, çoğu zaman kendi aralarında benliklerinin rahatlıkla savunabilir ve koruyabilirken, bazen de toplumsal alanda mevcut ülkeye uyum ve farklı yaşam biçimine ayak uydurabilme çabasıyla sorunlarla karşı

karşıya kalmaktadır (Yavuz, 2013, s. 617). Bunda elbette ki üç kuşağın bir arada yaşaması da bir diğer önemli etkidir (Kılıçaslan, 2006, s. 59). Öyle ki örneğin, en çok Türk göçmene sahip olan Almanya'daki birinci kuşak olarak nitelendirilen ilk giden göçmenler, kendi benliklerine, değer ve kalıplarına yöneldiklerinden dolayı yeni yaşam tarzlarına uyum konusunda gerekli çabayı sarf etmemiş ve bu yüzden de sosyal alanda soyutlanmalarına sebep olan bir durum ortaya çıkmıştır. Ancak sonrasında ikinci ve özellikle daha dinamik bir yapıya sahip olan üçüncü kuşağın ise, dil, din ve geleneksel kalıplar hususunda birtakım ikilemleri aştığı ve böylelikle daha sosyal bir kimliğe sahip olduğu görülmüştür (Yavuz, 2013, s. 617). Fakat sosyal kimliğe bürünmeyi yanlış algılayıp, kendi ve mevcut ülke değerleri arasındaki dengeyi kuramayan genç kesimin bazen olumsuz davranışlarda bulunarak zararlı alışkanlıklar edindiği gözlenmiştir (Bedirhan, 2009, s. 4). Bu sorunları aşma noktasında aile ise önemli bir etkidir ve büyük sorumluluk düşmektedir.

II. Entegrasyon Sürecinde Dil ve Eğitim

Dil ve eğitim açısından Türk göçmenler Batı Avrupa'da buldukları süreç içerisinde daima ana dillerin, korumaya çalışmış ve bu konuda oldukça duyarlı olmuşlardır. Batı Avrupa ülkeleri geçmişten bu yana her ne kadar Türk göçünü durdurmaya çalışsa da aile birleşimi ve yeni evlilik yolu ile göçmenlerin nüfusunda artış gözlemlenmiştir. Böylelikle üç kuşağı bir arada bulandıran bu kalabalık Türk nüfusu kendi aralarında Türkçe konuşarak dil konusundaki bu değerlerini hep canlı tutmaya çalışmıştır. Genellikle grup dışı evliliği tercih etmeyen Türk göçmenler, eğer karma evlilik yoluna başvurup farklı dilleri konuşan kişiler ile evlenselerdi sosyo-kültürel değerler belki de bu denli diri kalmayabilirdi (Yağmur, 2002).

Dil konusunda olduğu kadar eğitim alanında da Türk göçmenlerin sorunlar yaşadığı ve bu yüzden ayrımcılığa uğradığı görülmektedir. Öyle ki Avrupa ülkelerine ilk giden birinci kuşak göçmenlerin çoğunluğu okur-yazarlığa sahip değildir ve bu durum entegrasyonu engelleyen bir faktör olarak görülmektedir. Bu bağlamda eğitim sürecinde başarı düzeyinin çok da yüksek seyrettiğini söyleyemeyiz. Elbette bunda çocukların ve gençlerin gönderildiği okul, önemli bir yere sahiptir. Türk öğrencilerin ilköğretim düzeyinde bile Avrupalı öğrenciler ile kıyaslandığında eğitim açısından çok geride kaldığı ve bu yüzden de başarı düzeyinin düşük olduğu hatta bu bağlamda mevcut ülke yaptırımları ile Türk öğrencilerin düşük düzeyli okullara yönlendirildiği ifade edilmektedir (Kaya, 2008, s. 160). Göçmenlerin yaşamış olduğu tüm eğitim sorunlarına çözüm olarak da Türkiye, destek sağlamaya çalışarak Avrupa ülkelerine eğitim görevlileri göndermektedir. Böylelikle Dışişleri Bakanlığı'nın verilerine göre Avrupa'da 1.500 öğretmen ve 80 okutmanın hizmet verdiğini söyleyebiliriz (Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, t.y). Elbette bu sayının daha da arttırıldığı ve bunun için gerekli çalışmaların yapıldığını da unutmamak gerekir.

Fakat her ne kadar Türkiye desteği olsa da Türkçe dilin öğretilmesi ve eğitimdeki varlığı Avrupa ülkelerinde bir sorun olarak karşılanmıştır. Çünkü Avrupa ülkeleri ulus-devlet kimliklerinin bir gereği olarak değerlerini güçlü tutma adına dil ve eğitim alanında hassas davrandığı görülmüştür. Bu yüzden de Türk göçmenlerin sadece mevcut ülke diliyle iletişim kurması gerektiğini ifade etmişlerdir. Ancak burada da yine zıt bir durum baş göstermektedir. Avrupalı ülkeler kendi genç kuşağının eğitimi ve geleceği açısından dil öğrenmeyi ve iki dilliliğin önemine vurgu yaparken bir yandan da Türk göçmenlere böyle bir yaklaşım sergilemektedir (Yılmaz M. Y., 2014, s. 1648).

Sonuç itibari ile genel olarak ele aldığımızda göçmen Türklerin dil ve eğitim konusunda şu sorunlarla karşılaştığı görülmektedir:

- Göç edilen ülkenin diline hâkim olamama
- Mevcut ülkedeki eğitim sisteminin anlaşılabilmesi

- Türkçe ve ilgili derslerin zorunlu olmaması
- Mesleki eğitime yeterince önem verilmemesi
- Eğitim kurumları ve aileler arasındaki iletişim yetersizliği
- Avrupa'ya gönderilen eğitim görevlileri ile ilgili durumlar
- Mevcut ülkede atanan Türk öğretmenlerle ilgili konular
- Eğitim için hazırlanan malzemelerin yetersizliği
- Diploma Denkliği ile ilgili sorunlar
- Yurtdışında Türk yükseköğretim kurumlarının kurulmaması (Kılıçaslan, 2006, s. 161-173) gibi tüm bu alanlarda yeterli derecede niteliğin sağlanmaması (öğretmenler, okullar) gerek Türk tarafın gerekse Alman tarafının konuya yaklaşımı ve bulunulan ülkelerdeki göçmenlere uygulanan politikalar eğitimde sorunlar ortaya çıkarmaktadır.

III. Avrupalı Türklerin Entegrasyon Sürecinde Kimlik Ve Din

Kimlik duygusu, insanın içinde başlayan ancak daha sonra dış faktörlerle şekillenip vücut bulan bir kavramdır. Cinsiyet, yaş, statü, inanç ve değer yargılarımızla ilgili olan bu durum, bulunulan ortama göre değişim göstermektedir. Avrupa'daki göçmen Türklerin yaşamış olduğu en önemli problemlerden sayılan bu sorun, birinci kuşaktan ziyade daha çok ikinci ve üçüncü kuşağı ciddi anlamda etkilemiştir. Daha çok genç kuşağın karşı karşıya kaldığı bu problemde, bireyin mevcut ülkede doğması, değer yargılarını benimsemesi ve hatta o ülke vatandaşlığını kabul etmesi gibi faktörler etkili olmuştur. Böylelikle Türk kimliğini ailevi değerleriyle koruyan grubun yanı sıra çifte vatandaşlık alarak kendi kimliğinden, gelenek ve değerlerinden uzaklaşan kesimin de mevcut olduğu görülmüştür (Yavuz, 2013, s. 620).

Genel itibarıyla kuşaklararası farklılaşmadan kaynaklı kimlik sorununun Avrupalı Türk gençleri arasında iki uç ve bir de ara grup olmak üzere üç farklı tepkisel eğilim gösterdiğini söyleyebiliriz. Bunlardan birincisini, engel grupları olarak da isimlendirilen aşırı dindar, milliyetçi ve anavatana ilişkin güçlü yönelimleri olanlar oluşturmuş, ikinci uç grubu ise genellikle üçüncü kuşak meydana getirmiştir. Bu grup ise, giderek kendi toplumuna yabancılaşmakta, kimlik bunalımı ve kozmopolit bir kültürel ortamda eriyip gitmektedir. Bu grup üyelerinin yabancı dil öğrenme, daha iyi bir eğitim ve çifte vatandaşlık hakkı kazanma gibi olumlu yönleri bulunmakla birlikte, kendi öz değerlerinden kopma, küresel hayatın getirdiği fastfood türü yiyecekler, moda takibi, müzik, cinsel serbestlik ve alkol kullanma gibi daha çok gagesiz bir hayata yönelme anlamı taşıyan olumsuz yönleri bulunmaktadır. Bu kuşakta Almanlarla evlilik, kuşaklararası çatışma gibi sebeplerden evden ayrılmalar, din değiştirmeler ve suç işleme yaygındır. Bu grup için asimile olmuş grup tanımlaması da yapılmaktadır aslında. Bu iki kategorik tipleşme dışında bir de iki toplum arasında "köprü" görevi gören ve hem anavatan hem de yaşanılan ülke ile eşit oranda ilişkili olan bir grup daha bulunmaktadır ki çok dilli ve çok kültürlü kimlikler bu kategoriye girmektedir. Bu grup belirli bir siyasi, dini ya da ırksal kimliği öne çıkarmamaktadır (Başkurt, 2009, s. 87).

Bir toplumda entegrasyon ve uyum kavramları birbirleri ile ilişkilendirilebilecek kavramlardır. Öyle ki kimlik ve din kavramı da birbirleri ile bütünleşen sosyo-kültürel unsurlardan az ya da çok, doğrudan veyahut dolaysız olarak etkilenen iki temel olgu olarak ifade edilmektedir. Bu bağlamda yaşadıkları ülkelere uyum sağlamaya çalışan Avrupa'daki Türkler, gettolaşma sürecinde dinsel anlamda önemli sonuçlar ortaya çıkarmıştır. Yani birçok ibadet yerleri ve Kur'an kursları açılarak dinin güçlü bir işleve sahip olması sağlanmaya çalışılmıştır. Avrupa ülkelerinde Türkler üzerinde yapılan

araştırmalara göre, Türklerin %7'si kendilerini "aşırı dindar" olarak nitelendirirken, %65 gibi büyük bir çoğunluğu da kendilerini sadece "dindar" olarak görmüştür. Ayrıca "dindar olmayanlar" in oranı %24,5'i gösterirken, "hiç dindar olmayanlar" in oranı da %3 civarlarında seyrettiği saptanmıştır. Yetişkinlerin ise, %95'i "çocuklarının dinî yükümlülükleri yerine getirmesini" istemekte; %85'i "dinsiz yaşamın insanlar için iyi bir şey olmadığını" beyan etmektedir. Fakat burada bahsi geçen dini yükümlülükler arasında çoğunlukla halk inanış ve adetlerinin oluşturduğu folklorik birtakım unsurların da yer aldığı önemle vurgulanmaktadır. Yapılan araştırmalar sonucunda aslında genç kesim olarak ifade ettiğimiz ikinci ve özellikle üçüncü kuşağın dine eğilimi her ne kadar zayıf gibi görünse de büyük bir çoğunluğunun din ve tanrı inancına sahip olduğu, kimlik referansları arasında dinin kendine önemli bir yer bulduğu tespit edilmiştir. Yine aynı araştırmaya göre, dini inançların aktarılmasında aile ve yakın çevre birinci derecede önemli rol oynarken medya ve kamuoyundaki olumsuz imajlar gençlerin İslam'a bakışını olumsuz yönde etkilediği görülmüştür. Bu yüzden de Türk gençleri arasında sembolik bir dindarlığın gelişim gösterdiği söylemek yanlış olmayacaktır (Yavuz, 2013, s. 620-621).

Tüm bunların yanında caminin göçmenlerin dini hayatında önemli bir yeri olduğu da bir gerçektir. Çünkü göçmenlerin ibadethane ihtiyacının ilerleyen zamanlarda gündeme gelmesi örgütlenmelerini sağlamıştır diyebiliriz aslında (Yavuz, 2013, s. 622). Böylelikle ibadet yerleri, örgütlenmede giderek merkezi bir hal almaya başlamıştır (Eren, 2007, s. 279). Öyle ki sadece ibadet için kullanılmamakla birlikte zamanla öğrenci yurdu, kütüphane, kantin, hamam, spor kulübü gibi birçok faaliyetleri de içererek kapsam geniş tutulmuş ve sosyalleşmenin önemli odaklarından biri olarak kabul edilmeye başlanmıştır (Yavuz, 2013, s. 622).

Fakat entegrasyon konusu dinsel açıdan ele alındığında özellikle Müslüman Türklere karşı Avrupa ülkelerinin iyimser bir algıya sahip olmadığı görülmüştür. Bunda en önemli faktörün, hiç kuşkusuz Avrupa ülkelerinde yaşanan uyum sorunu olduğunu söylenebilir. Her ne kadar Hristiyan Avrupa kimliğinden çok uzak olmayan diğer bazı ülkelerden gelen göçmenlerde benzer uyum sorunları mevcut olsa da toplumda göze batanlar genellikle Hristiyan Avrupa kimlik tanımlamasından birkaç adım daha uzakta olan Türkler (Fien, 2005, s. 126), daha genel anlamıyla maalesef Müslümanlar olmaktadır. Bilhassa 11 Eylül saldırılarından sonra Müslümanlar üzerinde yapılan genellemeler ve İslam ile Terör' ün birlikte sıkça anılır olması, göçmenlerin entegrasyonu için gösterilen bu tüm yoğun çabaların boşa gitmesine sebep olmuştur. Uyum ile ilgili iyi atmosferin ortadan kalkmasına yol açan bu süreç, tarafların kendi bölgelerine çekilmesine neden olmuş ve gettolaşma sürecini daha da hızlandırmıştır aslında. Bununla birlikte ne yazık ki toplumdaki algılamalar, iki tarafın da birbirinden korkar hale gelmesinin önünü açmış, "biz" ve "onlar" tanımlamalarını ortaya çıkarmıştır (Fien, 2005, s. 127). Zamanla toplumda oluşan bu "biz ve onlar" kavramı, ırkçılığın en açık göstergesi olarak belirirken son zamanlarda Avrupa'da yükselişe geçen bu durumun- ırkçı görüşlerin- giderek tehlikeli bir boyuta ulaşmasına sebep olduğunu söyleyebiliriz (Uluslararası Hak İhlalleri İzleme Merkezi, 2015, s. 20). Yapılan araştırmalar da bu gerçeği teyit eder niteliktedir. Örneğin, Yabancı ve göçmen karşıtlığı, işsizliğin yüksek olduğu Almanya'nın doğu eyaletlerinde daha yaygın olarak görülmektedir (Türk Avrupa Eğitim ve Bilimsel Araştırmalar Vakfı, t.y, s. 29) ve Alman kamuoyunun %36'sı, "Yabancılar, yalnızca sosyal devlet sistemimizi istismar etmek için buraya geliyorlar" düşüncesini onaylamaktadır. ırkçılığı politika olarak benimseyen, "İslamofobik Politikaları" yla bilinen partilerin, Avrupa'nın pek çok ülkesinde iktidar ya da iktidar ortağı olmaya başladığı (Uluslararası Hak İhlalleri İzleme Merkezi, 2015, s. 20-22) ve bunun da çok yaygın olarak ülkelerin politikalarına yerleştiği görülmüştür. Gerek geçmişte gerekse günümüzde yabancı düşmanlığı, şüphesiz ırkçı temelli eylemler olarak kendini göstermektedir.

Bu konu ile ilgili olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığı, Avrupa'da Türkiye Kökenlilere Yönelik İrkçi ve Yabancı Düşmanlığı Motifli Eylemler” adlı bir rapor hazırlamıştır. Buna göre eylemler; saldırı, kundaklama, tehdit ve tehdit mektubu olarak kategorize edilmiştir. Bu bağlamda, 2012 yılı Avrupa ülkeleri ırkçı eylemlerin istatistiksel oranları (Akıncı Çötök & Taşdelen, 2013, s. 4) aşağıdaki tabloda gösterildiği gibidir.

Tablo 2. 2012 Yılı Ocak-Aralık Ayları Eylemlerin Gerçekleştiği Yere Göre Dağılım (TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığı, 2012, s. 6)

Ülkeler	Eylem Sayıları
Almanya	67
Avusturya	3
Belçika	4
Bulgaristan	2
Fransa	7
Gürcistan	1
Hollanda	13
İngiltere	1
İsveç	1
İsviçre	1
Sırbistan	1
Ukrayna	4
Yunanistan	3
TOPLAM	108

Tabloya göre eylem saldırılarında başı çeken ülkenin Almanya olduğu görülmektedir. Oysaki geçmişten bu yana her zaman en fazla Türk göçmene kucak açan ülke olarak Almanya karşımıza çıksa da bu durum Neo-Nazi benzeri sağ örgüt ve oluşumlar nedeniyle Almanya'da ırkçı eylemlerin varlığına engel olamamıştır. İrkçi eylemler saldırı ve kundak şeklinde kendini göstermesinin yanında çoğu zaman sözlü olarak taciz ve rahatsız etme şeklinde de kendini göstermektedir. Özellikle Avrupa ülkelerindeki yaşlı kesimin göçmenlere karşı daha intolerans bir yaklaşım sergilediği gözlemlenmiştir (Akıncı Çötök & Taşdelen, 2013, s. 5).

Yapılan örnek kişisel görüşmeler;

- “Başörtülü olduğum için yaşlı Alman kadın ve erkekler tarafından zaman zaman rahatsız ediliyorum, geçenlerde kadının biri sokakta dururken bana hakaret ederek gidin bu ülkeden sen ve senin gibileri istemiyoruz” diye bağırdı, ne yapacağımı şaşırtdım (Akıncı Çötök & Taşdelen, 2013, s. 5).”
- “Türk arkadaşlarla geziye gitmek için otobüsümüze binerken yaşlı bir Alman kadın yanımıza gelip ülkenize mi dönüyorsanız aferin gidin gidin dedi, o an öyle incinmiş hissettim ki kendimi anlatamam (Akıncı Çötök & Taşdelen, 2013, s. 5)” şeklinde ifadelerle Avrupalı Türkler, Türk kimliklerinden ötürü yaşadıkları durumları anlatmıştır.

Tüm bu yaşanan gelişmelerin bir sonucu olarak çoğumuzun da bildiği üzere, yabancı düşmanlığı, toplumsal barışı tetikler ve halkı sürekli bir kargaşaya iter. Tarihte yaşanan ve Türk göçmenleri açısından büyük yankılar uyandıran bu eylemlere en önemli ve unutulmaz son bir örnek daha vermek gerekirse, 29 Mayıs 1993 gecesi Almanya'nın "Solingen" şehrinde Genç ailesinin oturduğu evin yabancı düşmanı, ırkçı bir grup tarafından kundaklanması olayı hatırlatılabilir. Irkçılığın varabileceği akıl almaz boyutu tüm insanlara gösteren "Solingen faciası"nda Türk vatandaşlarımız hayatlarını kaybetmiş ve bu durum hem Türkleri ve hem de olayla hiçbir ilgisi olmayan sağduyulu Alman halkını da insanlık adına acıya boğmuş, çoğunluğu bu ülkeye daha iyi bir yaşam umuduyla gelen göçmenlerle birlikte barış ve huzur içinde bir geleceğin nasıl yaratılabileceği konusunda düşünmeye sevk etmiştir. Solingen faciasının ardından on üç yıl sonra, ne yazık ki bazı Batı Avrupa ülkelerinde belirli bir azınlığın hala ırkçılığı ve yabancı düşmanlığını sürdürdüklerini ve bu yolda eylemler yapmaya devam ettiklerini görüyoruz. Özellikle son yıllarda İslam, genel olarak Batılı yaşam tarzına bir tehdit olarak algılanmakta, "İslam" ve "Terör" kelimeleri sıkça birlikte kullanılmaktadır (Kılıçaslan, 2006, s. 150-151).

IV. Avrupa'nın İslamofobi Algısı

Her ne kadar AB ülkelerinde "hoşgörü" kavramı önemli bir değer olarak kabul edilse de Avrupa'nın farklı dil, din ve ırklara karşı ortak ve birlikte yaşayabilme düşüncesi çok esnek bir yapıda olmadığından yola çıkılarak toplumda farklı olanlara, yabancı kesime ya da sonradan eklenenlere Avrupa içinde genelde kuşku ile bakıldığı ve bu bakışın da halen devam ettiği görülmektedir. Avrupa'da var olan bu yabancı kesim Müslüman olunca bir kavram ortaya atılarak İslamofobi/İslam Karşıtlığı olgusu ortaya çıkmıştır. Avrupa'da gelişen bu kavramdan ciddi anlamda etkilenen ülkeler ise genel olarak, Fransa, Hollanda, Almanya ve Avusturya (Fien, 2005, s. 127) sayılabilir ve bu ülkelerde İslam'a karşı ön yargı her geçen gün daha da ortaya çıkarak artmaktadır (Akçadağ Alagöz, 2011). Bunun en somut örneği, Almanya'nın "Baden-Württemberg" eyaletinde uygulamaya konulan ve Müslüman göçmenlerin Alman vatandaşlığına geçerken 30 sorudan oluşan bir soru kataloğunu cevaplandırmak zorunda kalmış olmalarıdır. 30 soru ile uygulanan bu yöntem, yalnız Müslümanlara uygulanmış ve İslam'a karşı önyargı ve korkuların arttığı bu dönemde, böylesi bir düşmanlığın yanında ırkçılığa varan bir yapı içine girmesi söz konusu olmuştur (Fien, 2005, s. 128).

Avrupa ülkelerinin bakış açısına göre İslami değerler, demokrasi ve insan hakları kavramlarıyla uyuşmamaktadır. Ancak bu bakış açısının oluşmasında bazı otoriter İslamcı hükümetlerin etkisi olduğu elbette unutulmamalıdır. Örneğin, bu otoriter ülkelerde kadın haklarının sınırlanıyor olması Avrupalıların eleştirisine sebep olmaktadır. Yine Avrupa'da birçok ülkede Müslümanlar tarafından işlenen namus ve töre cinayetleri de olumsuz intibaya sebep olmaktadır. Bu gibi sebeplerle 20. yy.ın ikinci yarısından itibaren Müslümanlar, Yahudilerden sonra Avrupa'nın yeni ötekileri olmuşlardır. Terör, cami, minare, türban, peçe ve Hz. Muhammed tasvirleri Avrupa için kendi sınırları içindeki öteki İslam'ın korkulan sembolleri olmuştur. Avrupa'da ötekiler konumuna düşen göçmen Müslümanlar, özellikle 11 Eylül saldırıları sonrasında islamofobi algısı nedeniyle daha fazla ayrımcılığa maruz uğramışlardır. Bu bağlamda ortaya konulan EUMC (Avrupa Irkçılık ve Yabancı Düşmanlığını İzleme Merkezi) raporu yayınlanarak ayrımcılık konusu ele alınmış ve yapılan anketler sonucunda da Müslümanların açıkça çalışma şartları, eğitim, barınma gibi konularda ayrımcılığa maruz kaldıkları tespit edilmiştir (Değirmenci, 2010).

Ayrıca 11 Eylül saldırılarına benzer Londra ve Madrid ülkelerinde yaşanan ve sonrasında örneğin Paris ve Brüksel'de meydana gelen bombalama olayları Avrupa'nın kavramlaştırdığı ötekileştirme tanımının daha belirgin hale gelmesine sebep olmuştur.

Çünkü örneğin,7 Ocak 2015 yılında Paris'te "mizah" kisvesi altında yayın yapan "Charlie Hebdo" dergisine gerçekleştirilen saldırı ile birlikte zamanla artık Avrupa ülkelerindeki yaklaşım değişim göstererek nefret kusan insanların daha da belirginleştiği görülmüştür. Böylelikle "İslami terör" ve "Terörist Müslüman" gibi kavramlar yeniden kullanılmaya başlanmış ve göçmen Müslümanlar insanlığa yakışmayacak söz ve davranışlara maruz bırakılmıştır. Müslümanlar ise suçluluk kompleksi içinde, savunmacı ve utangaç bir eda ile bu saldırıyı kınamakla yetinmiştir. Böyle bir görüntü, Müslümanlar açısından son derece marazi bir durumdur elbette (Tan, 2015, s. 45). Diğer yaşanan Brüksel 22 Mart 2016 terör saldırısı ise, Avrupa Birliği'nin hala Kasım ayındaki Paris saldırılarının yaralarını sarmaya ve göçmen krizini çözmeye çalıştığı bir zamanda meydana gelmişti. AB üye ülkeleri arasında terör tehdidine karşı farkındalığın arttırılarak Türkiye ile iş birliğine girilse de bu tür saldırılar, Avrupa'da da Müslüman karşıtı duyguların fitilini ateşleyebilmekte ve Türk vatandaşlarına vizesiz seyahat imkânı vermeme yönünde AB hükümetlerine yönelik baskıyı artırabileceği öngörülmekte ki bu öngörü günümüzde de devam etmektedir (Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü, 2016).

Sonuç itibariyle dini radikalleşmenin bir tehdit olarak algılanması, Müslüman göçmenlerin potansiyel bir tehdit olarak görülmesine yol açmış ve bu da İslamofobi akımının yükselişe geçmesine sebep olmuştur (Yılmaz F. , 2008, s. 5).

3.2. Politik Entegrasyon ve Etkileri

Avrupa ülkelerinde yaşayan Türk göçmenlerini yakından ilgilendiren bir diğer konu da siyasal sürece katılımıdır. Özellikle çifte vatandaş olarak varlığını sürdüren göçmen kesimin birden fazla yerde siyasal katılım hakkına sahip olabilmesi gerek Avrupa gerekse Türkiye açısından ayrı bir önem arz etmektedir (Erdoğan, 2015, s. 129). Her ne kadar seçim türleri, süresi ve yöntemi anlamında farklılıklar görülse de seçme ve seçilme açısından göçmen Türklerin varlığını devamlı hissettirdiğini söylemek mümkündür (Erdoğan, 2015, s. 127).

Genel itibariyle vatandaşlık ve siyasal süreç ilişkisi, değerlendirildiğinde ülkelerin farklı politik çizgiler seyrettiği görülmüştür. Türklerin bulunduğu ülkelerdeki kalma süreleri ve vatandaşlığa başvuru şartları ülkeden ülkeye değiştiğinden göçmenlerin siyasal sürece katılımı da haliyle değişkenlik gösterecektir. Her ne kadar amaç göçmen Türklerin siyasal sürece katılımlarını sağlamak olsa da Avrupa'da yerleşik Türk göçmenlerin siyasal katılım hakları eğer vatandaş değiller ise gerçekleşmemektedir (Erdoğan, 2015, s. 136). Vatandaşlık olgusunun ne kadar önemli olduğunu gösteren bir diğer örnek olarak ise, belirli süre ikamet etme koşuluyla İsveç, Norveç, Danimarka, Finlandiya, Estonya, Litvanya, Hollanda, Belçika, İrlanda, Slovenya ve Slovakya mütakabiliyet koşuluyla ise; İngiltere, İspanya, Portekiz ve Çek Cumhuriyeti'nde yabancılara yerel seçimlere katılma hakkı tanımaları gösterilebilir (Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, t.y). Bunun dışında Türkiye seçimleri konusunda ise yurtdışındaki göçmenlerin sıkıntı yaşamadığı görülmüştür. Yabancı ülkelerdeki göçmen Türkler için daha rahat bir siyasal yaşam hakkı tanınarak bu konuda düzenlemeler yeniden yapılmıştır. Böylece eskiden sadece gümrük kapılarında oy kullanabilen Türkiye kökenliler, artık bulunduğu ülkelerde kurulacak olan sandıklarda oy kullanabilme hakkı elde etmiştir (Erdoğan, 2015, s. 136).

Bunun yanısıra sadece oy kullanmakla kalmayan güçlü Türk göçmenler, aktif bir politikacı olarak siyaset arenasında yer alarak bu durumun diğer yabancı göçmenler için de mümkün olabileceğini göstermeye çalışmıştır. Sayısal olarak belirtmek gerekirse yakın zamanda; Avrupa Parlamentosu'nda 4, Hükümet düzeyinde 9, Ulusal / Federal düzeyde 73, Eyalet düzeyinde 76 ve Belediye Meclislerinde 483 Türk kökenli üye bulunmaktadır. "Bakan" düzeyindeki Türk kökenli siyasetçiler olarak ise şu isimleri söyleyebiliriz: Almanya Federal Göç, Mülteciler ve Uyumdan Sorumlu Devlet

Bakanı (2013); Aydan Özoğuz, İsveç Konut ve Şehirleşme Bakanı, Mehmet Kaplan, İsveç Enerji Bakanı İbrahim Baylan (Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, t.y) şeklinde ifade edebiliriz. Bilindiği gibi Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde, 2. ve 3. kuşak Türkler artık siyasetin içinde doğrudan yer almakta ve başta Almanya olmak üzere, onlarca Türk milletvekili bulundukları ülkenin parlamentolarında görev yapmaktadır. Türk nüfusunun azımsanamayacak kadar çok olduğu İngiltere ve Fransa gibi ülkelerde şimdiye kadar hiç Türk asıllı bir milletvekili seçilmezken (Tarcan, 2010), artık buralarda milletvekili bulunmaktadır. Bunların dışında Avrupa'nın politik arenasındaki diğer isimlere yer vermek gerekirse; Avrupa ülkelerinden yine iki Türk, Hollanda İşçi Partisi(PVDA)'nden Emine Bozkurt" ve Almanya Sosyal Demokrat Partisi (SPD)'nden İsmail Ertuğ", Avrupa Parlamentosu'nda (Tarcan, 2010) bulunmuş buna ek olarak Hollanda parlamentosunda Sosyalist Parti milletvekilliğini yapan politikacı "Sadet Karabulut" da faaliyetlerde bulunarak başta siyasi anlamda olmak üzere birçok anlamda Avrupa'da Türk imajına ciddi katkılar sağladığını söyleyebiliriz. Diğer bir siyasetçi olarak da "Mahinur Özdemir" örnek olarak gösterilebilir. Özdemir, Belçika ve Avrupa'nın ilk başörtülü milletvekili olarak tarihe geçmiştir. Fakat 2015 yılı, Demokratik Hümanist Merkez (CDH) partisinden Brüksel milletvekili olan Mahinur Özdemir, partisinin kendisinden "Ermeni Soykırımı" nı tanıyan bir bildiri imzalamasını istemiş ama imzalamayınca da (Eski, 2015) CDH "etik" komitesi, Özdemir'i partiden ihraç etmiştir. Özdemir ise bu kararın hümanizm ve demokrasiyle bağdaşmadığını, CDH ve Belçika demokrasi tarihinde kara bir leke olduğunu ve geçmişteki bu acıların siyasete malzeme edilmesini kınadığını belirtmiştir (Hollanda Türk Gençlik Kuruluşları Federasyonu, 2015). Bu olayların öncesinde yaşanan siyasi olaylara bakınca aslında yine ihraç kararlarının olduğu görülmüştür. Bunlara örnek olarak da Hollanda'da Sosyal Demokrat İşçi Partisi'nden (PvdA) Tunahan Kuzu ve Selçuk Öztürk de paralel toplum soruşturması konusundan dolayı partilerinden ihraç edilmiştir (Eski, 2015). Olumlu olayların yanında bu gelişmelerin yaşanması da yine Avrupa'daki Türk varlığı ve göçmenlerin etkilenmesi noktasında etkiler yarattığını söyleyebiliriz.

3.3. Ekonomik Entegrasyon ve Etkileri

1961'te imzalanan sözleşme gereği Avrupa ülkelerine göç eden Türkler, ilk zamanlar misafir işçi konumunda iken, daha sonraları aile birleşmelerinin de etkisiyle göçmen Türk nüfusunda (Kılıçaslan, 2006, s. 84) birtakım artışlar meydana gelmiştir. Temelde ekonomik sebeplerden ötürü giden Türkler zaman zaman elbette işsizlik olgusu ile karşı karşıya kalmakta ve bu durum da birtakım sorunlara yol açmaktadır. Çünkü göçmen işçilerin yurt dışındaki doğal nüfus artışının yüksekliğinin yanı sıra göç edilen ülkelerdeki giderek artan olumsuz sosyo-ekonomik, politik ve kültürel koşullarla birlikte, Türklerin eğitim düzeylerinin düşüklüğü ve niteliksizliği (Kılıçaslan, 2006, s. 153), yükseköğretim ve mesleki eğitime yeterince önem verilmemesi dolayısıyla ciddi bir şekilde artan ve yaygınlaşan işsizlik problemini beraberinde getirmiştir. Ayrıca Türklerin bulunulan ülke dilini yeterli düzeyde bilmemesi, bazılarının ikamet ve çalışma izinlerinin her yerde ve her işte çalışmalarına imkan vermemesi, işe alınmada önceliğin AB üyesi ülke vatandaşlarına verilmesi gibi faktörler de Türklerin iş bulamamasında etkili olan engellerden sayılmıştır. (Kılıçaslan, 2006, s. 153).Daha sonraları kuşakların daha nitelikli, bilinçli ve tüketim eğilimlerinin kendilerine özgü niteliği ile, ilk serbest Türk (Kılıçaslan, 2006, s. 84) girişimcileri yaratılmıştır. Türklerin bu noktaya gelişi ekonomik entegrasyon ve piyasaya dahil olmaları yönünden çok önemlidir. Öyle ki; 1970'li yıllarda yapılan çalışmalara baktığımızda gelecek tahminlerinde girişimciliğin adı bile geçmemektedir. Orada yaşayan Türk vatandaşları ifade edilirken işçi kelimesi yeterli olabilmekteydi. Fakat şu anda işçi, avukat, doktor, mühendis, müteşebbis vb. olarak toplumun her kademesinde fiilen bulunabilmektedirler (Kılıçaslan, 2006, s. 85).

Göçün başlangıcından bu yana Türkiye için önemli bir kaynak olan işçi dövizleri, en fazla Türk işçisi çalıştıran Almanya'dan 1964 yılında yurda döviz akışı ile başlamıştır. Başlangıçta yaklaşık 8 milyon dolar kadar olan işçi gelirleri o yıldan sonra sürekli artış kaydetmiş olsa da zaman zaman dönemsel düşüşler saptanmıştır (Kılıçaslan, 2006, s. 90). Türkiye'ye aktarılan bu fonların dış ticaret açığının kapatılmasında etkili olması döviz girdilerinin önemini vurgulamaktadır. Bu durum Türkiye tarafından zaman zaman orada yaşayan insanların "döviz makinesi" gibi görülmesine sebep olmuştur (Kılıçaslan, 2006, s. 91). Göçmenlere karşı kavramsal açıdan bu tarz yaklaşım elbette doğru değildir fakat burada göçmenlerin sadece ekonomik boyutta ciddi getiriler sağladığı ifade edildiği anlaşılmalıdır.

Bunun yanında ekonomik sebeplerle Avrupa'ya giden ve bunun bir getirisi olarak ifade edilen "Euro-Türkler", aslında ilk gittikleri zamanlarda kazandıkları paralarla kendilerine başlarını sokacakları bir ev ve bağımsız olarak kuracakları bir iş yeri sahibi olma hedefindeydiler. Bu bağlamda hatta göçmenlerin büyük bir kısmı 1980'li yıllarda bunu geri dönerek kurdukları küçük işletmelerde denediler ve büyük ölçüde ülkelerinde ev almaya başladılar. Ancak bunun bireysel yatırımlarla olmayacağını anlayan vatandaşlarımız ise, "kollektif yatırımlar" dediğimiz işçi şirketlerine yöneldiler. İşçi şirketlerinin başarısız olduğunu fark ettikten sonra 1986 yılından itibaren "Euro-Türkler" in kendileri için Türkiye'de düşündükleri, devletten bağımsız, sosyal bir devlet açısından, ev ve iş yeri sahibi olma isteklerini, Fransa, İngiltere gibi içinde yaşadıkları Batı Avrupa ülkelerinde gerçekleştirmeye başladılar (Şen, Ulusoy, & Şentürk, 2007, s. 1). 1990'lı yılların başından itibaren Batı Avrupa ülkelerinde yaşayan özellikle sonraki yeni kuşakların daha nitelikli olmasının getirisi ile birlikte geliri yüksek kazançların elde edilişi ve girişimciliğin de etkisi ile de ana ülkeye transfer edilen tutarda artış gözlemlenmiştir.

Daha yakın zaman olan 2000'li yıllara bakıldığında ise örneğin, Türk girişimcilerinin sayıları 2006 yılı sonunda Almanya'da 70 bin'e yaklaşmış olduğunu görülmüştür. Ayrıca AB üyeliğine yeni katılan Bulgaristan'ı ve Romanya'dakileri hesaba katmazsak tüm AB çapında faal Türk iş adamları sayısının 100 bini aştığı belirtilmiştir. Bulgaristan'ın ve Romanya'nın tam üye olması ve bu ülkelerde iş yapan Türk insanların da ilave edilmesiyle birlikte Türk girişimcilerinin toplam sayısı 120 bin sınırını aşmaktadır. En yakın süreç olan 2015 yılına yönelik bir projeksiyona göre ise, 160 bin Türk girişimcisinin bugünkü gibi AB'de başarılı bir şekilde yaşamlarını sürdüreceklerini ve birçok kişiye iş yeri sağlayıp meslek eğitimi verecekleri öngörülmüştür (Şen, Ulusoy, & Şentürk, 2007, s. 1).

Yani genel itibari ile, Türkler, 28 Avrupa ülkesine dağılmış bulunmakta (özellikle Batı Avrupa) ve alım güçleri, yıllık 100 milyar Euro'ya dayanmaktadır. Toplam olarak 120.000 civarında işadamı, Avrupa genelinde 600.000 insanı doğrudan ve 1.5 milyon insanı dolaylı olarak istihdam etmektedir. Sadece Almanya'da Türk Şirketleri 30 milyar Euro ciro yapmaktadır ve 65 bin iş adamı 360 bin insana iş imkanı sunmaktadır (Demir, 2010). Bu anlamda hem istihdam hem ekonomik gelir anlamında Avrupa'ya ciddi katkılar sağlamakta ve mevcut ülkede yaşayan Türkler, bu bağlamda Türk algısında olumlu etkiler yaratmaktadır.

Tablo 3: AB'de Türk Girişimciliğinin Gelişimi Projeksiyonu (2007-2020) (Şen, Ulusoy, & Şentürk, 2007, s. 60)

Gösterge	Avrupa Birliği Ülkeleri	
	2007	2020
Sayı		
Yatırım hacmi (milyar €)	102.000	190.000
Yıllık toplam ciro (milyar €)	10,9	25,0
Toplam istihdam	45,4	90,0
	469.000	1.000.000

Yukarıdaki tablo Avrupa'da sürekli artış gösteren nüfusun özellikle ekonomideki etkisini göstermeye çalışılmıştır. Türk göçmenleri arasında evlilik ve doğum oranları dikkat çekicidir. Bu durumun devam etmesi halinde AB ülkelerindeki Türkiye kökenli Türk nüfusunun 2020 yılında 6,5 milyona ulaşacağı öngörülmektedir. Buna ayrıca balkan ülkelerindeki Türk kökenli azınlıkları da eklersek, AB içindeki Türk kökenlilerin sayısı 8 milyon sınırını aşacaktır (Şen, Ulusoy, & Şentürk, 2007, s. 60). Bunun dışında AB ülkelerindeki Türk nüfusun artışının devam edeceği varsayılırsa 2020 yılında AB'deki Türk kökenli girişimcilerin toplam sayısının 190 bini bulacağı ve AB genelindeki Türk girişimcilerin yarattıkları istihdamın ise toplamda 1 milyona ulaşacağı belirtilmektedir (Şen, Ulusoy, & Şentürk, 2007, s. 61).

Sonuç itibarıyla, önceleri işçi durumunda olup sonradan sanayi ve hizmet sektöründe atılımlar gerçekleştiren Avrupa'daki Türklerin küçük işletmeleri, bugün büyüklükleri ve sektörel konumları açısından çok sayıda işletmeleriyle Avrupa ve Türkiye ekonomisine katkılar yapabilmeye bir düzeye yükselmiştir (Kılıçaslan, 2006, s. 103). Yani girişimcilerde niteliksel de gelişim yaşanmış ve kamuoyunda aksettirilen döner, büfe sahibi tarzı işlerin dışında da gelişim olduğu görülmüştür.

3.4. Entegrasyon Sürecinde Faaliyet Alanlarına Göre Örgütlenmeler /Dernekleşme

Yurtdışındaki Türk toplumu gerek kendilerini kamuoyunda temsil edebilmeleri gerek hükümetlerle doğrudan temas kurabilmeleri için Sivil Toplum Kuruluşları (STK) oluşturmaları yönünde teşvik etmektedir ve Türkiye Dışişleri Bakanlığı kayıtlarına göre yurtdışında kurulu dernek sayısı 4439'dur. Çoğunluğu Avrupa'da olan bu Türk dernekleri ortak dini, ekonomik, kültürel ve siyasi anlayışlar çerçevesinde (Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, t.y) yani faaliyet alanlarına göre oluşturulmuştur.

Göç eden Türkler gittikleri ilk yıllarda birçok sorunla karşı karşıya kaldıklarından dolayı bir araya gelebilecek bir dernekleşme ortamı yaratamamıştır. Her ne kadar 1970'lerin henüz başlarında Türk işçileri arasında bazı sendikal hareketler gündeme gelse de özellikle 1980'lerden itibaren Türkler arasında, dini, milli, ekonomik, kültürel, siyasal ve hatta mesleki bağlamda çok sayıda örgütlenmelerin ortaya çıktığı görülmeye başlamış ve Türkler arasında bir nevi birlik, beraberlik çağrısında bulunulmuştur (Kılıçaslan, 2006, s. 120).

Böylelikle Avrupa'daki Türkler zamanla birlik, bütünlük ve dayanışmayı sağlamak ve çıkarlarını örgütlü bir şekilde koruyabilmelerine imkân vermek amacıyla dernekleşme yoluna gittikleri görülür. Ancak bazen bunun sağlıklı bir şekilde yönlendirilmiş olduğunu söylemek güçtür. Sonuçta, her türlü siyasi görüşü, etnik, inanç, çıkar gruplarını temsil eden aşırı sayıda dernek türemiştir. Buna özellikle dernek yöneticileri ve ileri gelenlerinin kişisel ve duygusal çatışmaları eklenince, pek çok dernek ortak çıkarlar doğrultusunda faaliyette bulunmak yerine, çatışma noktasına gelmiştir. Bu olumsuz eğilimin durdurulması ve dağınıklığın giderilebilmesi için 1980'li yıllardan itibaren, belli projeler çerçevesinde derneklerin ciddi sivil toplum kuruluşlarına dönüşmelerini sağlamak için çatı örgütleri altında toplanmaları teşvik edilmeye başlanmıştır. Bu çerçevede 1986 yılından itibaren Avrupa'da, kapsamlı bir çatı örgütü

niteliğinde olan, “Avrupa’da Türk Dernekleri Koordinasyon Kurulları” oluşturularak (Kılıçaslan, 2006, s. 179) daha sistemli ve planlı çalışmalar yapma imkânı sağlanmıştır.

4. Günümüz Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne Üyelik Sürecinde Avrupa'daki Türklerin Rolü

Avrupa Ekonomi Topluluğu ile Türkiye arasında 1963 yılında imzalanan Ankara anlaşması, hukuki temellerin atılmasını sağlamakla birlikte Türkiye'nin AB macerasının başlamasını sağlamıştır. Bu süreç, birtakım sorunlardan ötürü zaman zaman tıkanma noktasına gelse de Türkiye kararlılığı ve istekliliği ile Gümrük Birliği, Kotalar Sorunu ve İşçilerin Serbest Dolaşımı gibi konularda somut adım atmış ve 1999 Helsinki Zirvesi ile adaylığa kabul edilmiştir (Kılıçaslan, 2006, s. 139). 3 Ekim 2005 tarihinde fiilen müzakerelere başlanmasıyla da Türkiye-AB ilişkileri daha farklı bir boyut almaya başlamış ve günümüze kadar devam eden kapsamlı reform süreci başlamıştır.

Tüm bu gelişmeleri yakından takip eden Avrupa ülkelerinde yaşamlarını sürdüren ve şimdiden AB'nin içinde yer alan Türkler, Türkiye'nin kararlı adımlarla yürüdüğü AB üyeliği yolundaki en büyük güvencesi olarak görülmektedir. Günümüzde, AB ülkelerinde yaşayan ikinci, üçüncü ve hatta yavaş yavaş ortaya çıkan dördüncü kuşağın Türkiye'yi temsil ederek siyasetten sanata, bilimden ticarete ve ekonomiye kadar her alanda toplumda kendisine yer edinmiş, iyi uyum sağlamış, başarılı, iyi eğitilmiş çok sayıda bireyler olduğunu görmek gurur vericidir. İki dilli, iki kültürlü olarak Avrupa'da yetişen Türklerin bu eşsiz birikimleri ve kendi çalışma veya yaşam alanlarında elde ettikleri kazanımları, Türkiye'nin AB üyeliğini desteklemede en büyük katkıyı oluşturacağı kuşkusuzdur (Kılıçaslan, 2006, s. 140). Bu destek, kimi zaman bireysel olabildiği gibi kimi zaman da birlik ve beraberlik duygusuyla, inancıyla oluşturulan sivil toplum örgütleri aracılığıyla sağlanmaktadır.

Türkiye denince Avrupalıların zihninde canlanan imge, birlikte yaşadıkları Türk toplumu ve onu algılayış biçimleri oluyor genellikle. Oysa entegrasyon tartışmalarının yükünü sırtında taşıyan Avrupalı Türkler, bir yandan kendilerini o ülkelerin vatandaşları olarak birer Avrupalı var etmeye çalışırken, bir yandan da her türlü sorunlara rağmen aynı anda Türkiye'yi temsil etmeye (Kılıçaslan, 2006, s. 140) çalıştıkları da bir gerçektir. Bu yüzden büyük bir sorumluluğa sahi oldukları söylenebilir. Ancak yurt dışındaki vatandaşlarımıza düşen sorumluluklar olduğu gibi ülkemizin de üzerine düşen birtakım sorumlulukları vardır. Örneğin; Türkiye'nin, Avrupa ülkelerinde yaşayan Türklerin buldukları ülkelerin vatandaşlık hakkına (Kılıçaslan, 2006, s. 140) sahip olmalarını sağlayacak politikalar geliştirmesi son derece akıllıca olacaktır. Bunun yanı sıra önümüzdeki dönemde elzem olan kapsamlı tanıtım etkinliklerinde “başarılı AB'li Türkler” teması bir öncelik olmalıdır. Fakat en önemlisi de Türkiye AB'li Türkler için demokrasisi ve toplumu ile çok daha güçlü bir gurur kaynağı olarak AB üyeliği yolunda ilerlemelidir (Kılıçaslan, 2006, s. 141).

5. Avrupa Birliği Kamuoyunun Temel Endişeleri

Avrupa kamuoyu açısından bakıldığında imajların arkasında aslında Avrupalı Türkler yatmaktadır diyebiliriz. Çünkü Avrupa ülkelerinin Türkler ile yaşadıkları sorunlar, Türk imajının çerçevesini oluşturduğundan bu durum, üyelik sürecine de yansımıştır. Bu bağlamda Avrupa ülkeleri kendi sınırlarında yaşayan Türklerden yola çıkarak birtakım önyargılara sahip olmuştur. Kısaca bu durumdan bahsetmek gerekirse,

- AB kamuoyunun ilk endişesi, Türkiye'nin olası üyeliğinin AB yapısal fonlar üzerinde büyük bir külfet olacağı ve bunun dışında Avrupa'ya uyum anlamında gerçekleştirmesi gereken politikalarının da yetersiz kalacağıdır (Akçadağ, s. 1).

- İkinci konu ise, hiç kuşkusuz serbest dolaşım ile ilgilidir. Avrupa halkı, serbest dolaşım ile birlikte Türkiye'den Avrupa'ya insan göçünün artacağını ve böylelikle mevcut düzenin bozulacağını düşünmektedir (Akçadağ, s. 2).
- Üçüncü endişe, Türkiye'deki demokrasinin niteliği ve kalitesinin sorgulanması üzerinedir. Öyle ki, 1960-70 ve 80'li yıllarda ordunun siyasete müdahalesi ile demokrasiye ara verilmesi ve askeriyenin Türk siyasi yaşamındaki ağırlığı, Türkiye'de demokrasinin sürekliliği ve niteliği bakımından kafalarda soru işaretleri uyandırmasına neden olmuştur (Akçadağ, s. 3).
- Üyelikle ilgili endişelerin sonuncusu ise, Türkiye'nin AB değerlerine olan yakınlığıdır. Bu konudaki temel soru, toplumunun büyük çoğunluğu Müslüman olan bir devletin Batı toplumlarının değerlerini özümseyip özümseyemeyeceği üzerinedir (Akçadağ, s. 4)

Bu bağlamda bu temel endişeler çerçevesinde Türkler, Türkiye-AB ilişkisi konusunda imajın ne kadar önemli olduğu bildiğinden Avrupa'nın Türkler anlamında Orta çağa kadar uzanan olumsuz kalıp yargılarını yıkıp, Türkiye'yi en iyi şekilde temsil etmeye çalışmıştır ki halen de temsil etmeye devam etmektedirler. İlk zamanlar tarih kaynaklı geçmişin yanı sıra göçmenlerin ülke dilini bilmemesi, sadece para biriktirip dönmek için gelmesi, çalışkan ama eğitimsiz oluşu, sosyal anlamda talepkar olmaması, dini anlamda Batı ülkelerine uygun olmayan Müslümanlık değerlerine sahip oluşu, insan haklarına gerektiği kadar önem vermeyen bir topluluk olarak görülmesi, ve işsizlik olgusuyla karşı karşıya kalması durumların varlığı yani tüm bu önyargılar, Avrupa'nın Türkler hakkında olumsuz düşüncelere sahip olmasına yol açmıştır. Fakat ilerleyen zamanda bu kalıp yargıların çözülmeye başladığı ve Avrupa ülkelerin Türklere ve Türkiye'ye karşı bakış açısının değişmeye başladığı görülür. Çünkü ekonomide girişimci ruha sahip kesim sayesinde işsizliğin azalışı, vergilerin ödenmesi, niteliğin ve eğitim seviyesinin artışı, laik yaşam içinde hayatlarını sürdürüp insan haklarına değer verilmesi, siyasi süreçte de yer alarak söz sahibi olması güçlü, kendine güvenen bir toplum yapısına sahip olduğunu göstermesi Avrupa'nın gözünde Türklerin önemli bir boyuta gelmesini sağlamıştır. Bu olumlu bakış açısının devam etmesi Türkiye-AB ilişkisine artılar katacağından ilgili kurumların iş birliğine girerek, destek vermesi gerekmektedir. Örneğin, Türk Kültür Merkezlerinin sayıları artırılarak imaja katkılar sağlanabilir.

6. Sonuç ve Öneriler

1960'lardan itibaren yoğun olarak Avrupa ülkelerine çalışmak amacıyla giden göçmenler, yaklaşık 55 yıldır gerek konuları, gerek kimlikleri, gerek sorunsal farklılıkları açısından diğer göçmenlerden ayrı bir yere sahip olmuştur. İlk süreçte Avrupa'ya giden Türkler kendi benlikleri çerçevesinde özellikle sosyo-kültürel alanda yaşadıkları sorunları, buldukları ülkeyle bütünleştirmeye çalışmaları adaptasyon olgusu ortaya çıkarsa da sonraki süreçte hem yeni kültüre uyum sağlamaları hem de kendi kültürlerini devam ettirmelerini içeren entegrasyon kavramı kullanılmaya başlanmıştır. Göçmenlerin temel olarak istediği şey, kendi kimliklerini koruyarak mevcut sistemde yer almak ve böyle bir düzende topluma uyum sağlamaktır. Yani Türk göçmenler, toplumlararası kültürel mesafe ve farklılıkların ortak yaşama kültürünün zenginleştirilmesiyle ilgili olduğunu düşündüğünden uyum politikalarından ziyade temelde en gerekli şeyin önyargısız ve hoşgörülü bir şekilde birlikte yaşayabilme olgusunu güçlendirilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

Göç sonrası ikinci ve üçüncü kuşağın da Avrupa ülkelerinde yer alışıyla birlikte uyum sorunu çeşitlenerek farklı bir boyutta kendini göstermeye başlamıştır. Genel itibariyle değerlendirildiğinde Türklerin en çok karşılaştıkları sorun %54,1 ile yabancı düşmanlığı olmuştur. Bunu daha sonra sırasıyla , % 45,7 işsizlik, % 32,7 dil sorunu,

% 26,9 fırsat eşitliği, % 12,6 çocukların eğitimi, % 11,2 kuşak çatışması, % 10,1 aile birleşimi, % 9,5 uyuşturucu/alkol kullanımı ve % 6 örgütlenme eksikliği takip etmiştir. Bu sorunlar var olduğu sürece Türkiye-AB ilişkisi de sorunlu olacaktır.

Avrupa'daki Türk öğrencilerin yaklaşık %98'ini oluşturan çocukların eğitimde karşılaştığı problemlere bakıldığında da ciddi bir ayrımcılığın olduğu görülmüştür. Türk dili ve kültürü üzerine eğitimin olmayışı, din eğitimini alamamaları, çift dilli eğitimin olmayışı, eğitimcilerin Türk öğrencilerini daha düşük seviyeli okula yollamak istemesi (T.C Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı, 2011, s. 86) gibi durumlar söz konusu olmuştur.

Ayrıca Türkiye'deki aile yapısına benzer bir yapılanmayı devam ettirmeye çalışan göçmenler kuşaklararası çatışmaları, kimlik ve din eksenli sorunları engellemek adına mevcut dengeyi, düzeni korumaya çalıştığı görülmektedir. Bu konuda göçmenlere elbette Avrupa ve Türkiye'nin de destek vermesi gerekmektedir. Bu bağlamda Türklerin Avrupa ülkelerinden beklentileri ; göçmenlerle ilgili yasal düzenlemelerin daha da iyileştirilmesi, siyasilerin göç ve göçmenlik olgularını kabullenerek, bakış açısını daha da yumuşatmaları, ırkçılığa son verecek politikalar geliştirilmesi, eğitim alanında ayrımcılığın son bulup dil konusunda esnek davranılarak Türkçe eğitim hakkının tanınması, vatandaşlık konusunda eşit muamele yapılması, din eğitimine ilişkin taleplerin karşılanması, medya ve kamuoyundaki yabancı düşmanlığına karşı oluşan önyargının ortadan kalkması gibi konularda adım atılmasını istemektedir (T.C Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı, 2011, s. 87) Buna ek olarak göçmenlerin Türkiye'den beklentileri de; Avrupa'da yaşayan Türklerin sorunlarıyla ilgilenecek bir kurum kurulması, konsolosluk hizmetlerinin daha etkin ve kolay yürütülmesi, Türkiye'deki seçimler için yaşanan ülkede oy kullanma hakkı, Avrupa'dan Türkiye'ye karayolu seyahatlerinde yol emniyetinin sağlanması, Türk gümrük kapılarında giriş-çıkış işlemlerinin kolaylaştırılması, mevcut ülkelerde dil ve din konusunda yaşanan sıkıntıları bir an önce çözümlenmesi (T.C Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı, 2011, s. 88) şeklinde olmuştur.

Avrupa'taki tek mesele Türklere karşı önyargılı olunmasıdır aslında. Başlı başına bu sorun aşılırsa, aslında göçmenlerin hem entegrasyon sorununda büyük bir adım atılmış olur hem de yasal reformlarla uyum sağlamaya çalışan Türkiye, üyelik konusunda ciddi bir kazanım elde etmiş olacaktır. Günümüzde Türklere karşı eskisi kadar sert bir tavır takınılmasa bu sorunların varlığı, imaja ciddi zararlar vermektedir. Bununla birlikte eğer bu bakış açısı devam ederse Avrupa'daki Türklerin sosyal, ekonomik, politik süreçte dışlanmaları devam edecek böylelikle örneğin, Türkler arasında tekrar işsizlik artabilir, eğitimde ve dil de daha belirli ayrımcılıklara maruz kalınabilir ve politik sürece katılımı da düşüşler meydana gelebilir. Fakat bakış açısı değişirse bu sorunların çoğuna çözüm bulunmuş olunacak ve böylelikle Türkiye'nin AB ile bütünleşmesi daha somut hale gelecektir.

KAYNAKÇA

- Akcan Çimen, S. (2009). Avrupa'ya Türk Göçü, <http://sosyologsabriye.blogcu.com/avrupa-ya-turk-gocu/6378399> (E.T: 24.02.2016).
- Akçadağ Alagöz, E. (2011, 08 04). Göçün 50.Yılında Avrupalı Türkler. Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi (BİLGESAM): <http://www.bilgesam.org/incele/751/-gocun-50--yilinda-avrupali-turkler/#.WZ3LqChJbIU> (E.T: 10.04.2016).
- Akçadağ, E. (tarih yok). Avrupa Kamuoyunda Türkiye'nin İmajı ve Kamu Diplomasisinin Önemi. 2017 tarihinde Kamu Diplomasisi Enstitüsü: <http://www.kamudiplomasisi.org/pdf/Turkiyeninimajivekamudiplomasisi.pdf> (E.T:10.04.2016).

- Akıncı Çötök, N., & Taşdelen, H. (2013). Avrupa Ekseninde Yabancı Korkusu ve İslamofobi Algısının Değerlendirilmesi. *Turkish Students, International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(6).
- Başkurt, İ. (2009). Almanya'da Yaşayan Türk Göçmenlerin Kimlik Problemi. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(12), 81-94.
- Bedirhan, Y. (2009, Nisan). Avrupa Birliği Ülkelerinde Yaşayan Türk Çocuklarının Kültürel Uyum Sorunları ve Çözüm Önerileri. *Akademik Bakış, Uluslar arası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi* (16).
- Değirmenci, G. (2010, 08 25). Avrupa'da İslamofobi Algısı Üzerine. 2017 tarihinde Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi: <http://www.bilgesam.org/incele/769/-avrupa%E2%80%99da-%E2%80%9Cislamofobi%E2%80%9D-algisi-uzerine/#.VxFC4zCLTIU> E.T: 10.04.2016).
- Demir, Ö. (2010, 11 21). Avrupa'daki Türkler. 2017 tarihinde Türk Bir Dev: http://www.turkbirdev.org/dil-turkce/makaleler_detay.asp?makaleNo=149&makaleBasligi=Avrupa%B4daki%20T%FCrkler (E.T: 10.04.2016).
- Erdoğan, M. (2015). Avrupa'da Türkiye Kökenli Göçmenler ve Euro-Turks-Barometre Araştırmaları. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 1(1).
- Eren, S. (2007). Göç, Toplumsal Değişme ve Din: Avrupa'ya Göç Eden Türkler Bağlamında Bir Değerlendirme. *Cumhuriyet Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 11(2), 267-288.
- Eski, B. (2015). İhraç edilen Mahinur Özdemir: Beni inkarcı gibi tanımlamaları yanlış. 2017 tarihinde BBC Türkçe: http://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/06/150601_mahinur_ozdemir_ihrac (E.T: 10.04.2016).
- Fien, F. (2005). Almanya'daki Türkler: Entegrasyon veya Gettolaşma. 2016 tarihinde <http://www.konrad.org.tr/Medya%20Mercek/13faruk.pdf> (E.T: 10.04.2016).
- Güllüpnar, F. (2012). Göç Olgusunun Ekonomi-Politigi ve Uluslar arası Göç Kuramları Üzerine Bir Değerlendirme. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*(4), 56.
- Hollanda Türk Gençlik Kuruluşları Federasyonu. (2015, 05 28). Belçikalı Türk Milletvekilimizin 'Soykırım' Baskısıyla Partisinden İhraç Edilmesini Kınıyoruz. Hollanda Türk Gençlik Kuruluşları Federasyonu: <http://www.htgf.nl/haberler> (E.T: 15.08.2017).
- Kaya, İ. (2008). Avrupalı Türkler: Misafir İşçilikten Avrupa Vatandaşlığına. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 13(19).
- Kılıçaslan, E. (2006). Almanya'daki Türklerin Türk Alman İlişkileri Açısından Önemi ve Türk Nüfusunun Etkinliğinin Arttırılmasına Yönelik Alınabilecek Tedbirler. Ankara: Atılım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı.
- Menlik, Ö. (2016). Avrupa'daki Türklerin Siyasal, Sosyal ve Ekonomik Durumunun İncelenmesi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Fransızca Kamu Yönetimi.
- Soysüren, İ. (2006). Avrupa Birliği'nin Emek Göçü Politikası. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı.
- Şen, F., Ulusoy, Y., & Şentürk, C. (2007). Avrupa Birliği ve Almanya'da Türk Girişimcilerin Ekonomik Gücü. Essen: Türkiye Araştırmalar Merkezi Vakfı, http://www.dtik.org.tr/DC/Editor/Image/Faydali_Bilgiler/Makaleler/AvrupaBirligiveAlmanyaTurkGirisimcilerinEkonomikGucu.pdf (E.T: 10.04.2016).
- T.C Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı. (2011). Avrupa'da Yaşayan Türkler: Yaz Tatili Döneminde Türkiye'ye Gelen Türkler Örneği. Ankara: T.C Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı. T.C Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları

- Başkanlığı:
<https://www.ytb.gov.tr/ytbadmin/assets/uploads/files/Avrupada%20yasayan%20turkleranketi.pdf> (E.T: 15.08.2017).
- Tan, A. (2015, Şubat). Batı'nın Kan, Kin, Nefret ve Ölüm Kokan Kirli Tarihi. Stratejik Düşünce Enstitüsü(63).
- Tarcan, P. (2010, 06 13). Avrupa'daki Türk Parlamenterler. Habertürk: <http://www.haberturk.com/dunya/haber/523265-avrupadaki-turk-parlamenterler> (E.T: 15.08.2017).
- TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığı. (2012). Avrupa'da Türkiye Kökenlilere Yönelik Irk.ı ve Yabancı Düşmanlığı Motifli Eylemler 2012 Yılı Ara İzleme Raporu. Ankara, https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/belge/2012_ara_izleme_raporu.pdf (E.T: 10.04.2016).
- Toksöz, G. (2006). Uluslararası Emek Göçü. İstanbul.
- Türk Avrupa Eğitim ve Bilimsel Araştırmalar Vakfı. (t.y). Geri Dönenler-Özet. <http://www.tavakvakfi.com/tr/geri-donenler-arastirmasi.html#respond> (E.T: 15.08.2017).
- Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü. (2016). Analiz: Brüksel Saldırıları AB için ne anlama geliyor? 2016 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü: http://www.abgm.adalet.gov.tr/gundemanaliz/21-25_mart_2016/haber_4.html (E.T: 10.04.2016).
- Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı. (t.y). Yurt Dışında Yaşayan Türk Vatandaşları, Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı: http://www.mfa.gov.tr/yurtdisinda-yasayan-turkler_tr.mfa (E.T: 10.04.2016).
- Uluslararası Hak İhlalleri İzleme Merkezi. (2015). Tarihten Bugüne Ülke İhlal Karneleri-Almanya, <https://www.uhim.org/Uploads/GenelDosya/tarihten-bugune-ulke-ihlal-karneleri-almanya-6323-d.pdf> (E.T: 15.08.2017).
- Yağmur, K. (2002). Batı Avrupa'daki Türk Göçmen Gruplarının Sosyo-Kültürel ve Dilbilimsel Özellikleri. 04 10, 2017 tarihinde Tarih Tarih Yayınevi: <https://www.tarihtarih.com/?Syf=26&Syz=358998> (E.T: 10.04.2016).
- Yavuz, S. (2013). Entegrasyon ve Din: Avrupa'da yaşayan Türkler Bağlamında Bir Değerlendirme. Uluslar arası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 16(26).
- Yılmaz, F. (2008). Avrupa'da Irkçılık ve Yabancı Düşmanlığı (1.Baskı b.). Ankara: Uluslararası Stratejik Araştırma Kurumu.
- Yılmaz, M. Y. (2014). İki Dillilik Olgusu ve Almanya'daki Türklerin İki Dilli Eğitim Sorunu. Turkish Students, International Periodical For The Languages , Literature and History of Turkish orTurkic, 9(3).
- Yurduseven, N. (2014). Avrupalı Türkler: Din ve Entegrasyon. Hitit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7(2).